

Nr 509.

Av herr **Andersson** i Falkenberg, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 242, med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.

Den mest djupgående förändringen i de nuvarande förhållandena på rusdrycksförsäljningens område åstadkommer propositionen nr 242 i fråga om försäljningens organisation. I anslutning till revisionsförslaget föreslås sålunda principiellt ett systembolag för varje län, även om undantag härifrån skulle medgivas i något större omfattning än revisionen avsett.

De skäl, som anförts för ändring av den nuvarande organisationen, angivas å sid. 185—187 i propositionen och kunna sammanfattas på följande sätt. Hos bolagen måste förutsättas duglighet i ledningen och möjlighet till specialisering av personalens uppgifter; ett litet bolag har härutinnan icke lika goda förutsättningar som ett stort. På sakkunnigt håll skulle råda enighet om att många av bolagen äro för små och att en sammanslagning vore påkallad. Härigenom skulle förutsättningarna för en effektiv tillämpning av lagstiftningen ökas. Bolagen skulle stå mera obundna av obehöriga lokala intressen. Besparingar i förvaltningskostnaderna skulle genom sammanslagningen åstadkommas.

Emot vad sålunda anförts må framhållas, att man icke synes hava vägt de påstådda fördelarna av den ifrågasatta organisationen mot de fördelar, som den nuvarande organisationen kan skänka. Den nuvarande organisationsformen har vuxit sig in i folkmedvetandet och något missnöje därmed utanför en mycket trång krets har icke givit sig tillkänna. Ledningen av och personalen vid bolagen inom de nuvarande försäljningsområdena och befolkningen inom dessa områden hava gjort sig förtrogna med varandra. Ett gott samarbete har börjat växa fram emellan nykterhetsnämnderna och bolagens styrelser. Härigenom ha förutsättningar skapats för en god översyn över nykterhetsförhållandena inom resp. områden och för en god kontroll. Det kan icke med fog göras gällande, att kontrollen över försäljningen skulle vara sämre vid ett medelstort landsortsbolag än vid de största bolagen. Talet om att obehöriga lokala inflytelser skulle göra sig gällande kan, om det är riktigt, endast gälla beträffande de allra minsta bolagen, men kan icke motivera åtgärder mot andra bolag. I varje fall saknas bevis för att bolagen skulle åstadkomma en mera effektiv tillämpning av lagstiftningen, om de bliva av större omfattning och därför kunna förvärva »verkligt kompetenta arbetskrafter». Det finns utan tvivel sådana arbetskrafter vid de bolag, som nu äro föreslagna till indragning, liksom det kommer att finnas mindre kompetenta arbetskrafter vid de stora bolagen. Enbart genom organisatoriska åtgärder kan man icke erhålla goda arbetskrafter.

Genom den föreslagna omläggningen kommer utan tvivel åtskilligt av värde i den nuvarande organisationen att gå förlorat. Nio tiondelar av bolagens försäljning är utminuterig och utminuterigen skall äga rum på grundvalen av den individuella kontrollen. Det är erkänt, att denna förutsätter personalkännedom, men det är icke möjligt att förvärva erforderlig sådan kännedom inom ett helt län. Ett genomförande av den individuella kontrollen såsom den ursprungligen är tänkt kräver i själva verket jämförelsevis små försäljningsområden. Stora områden medföra med nödvändighet att förutsättningarna för en personkännedom starkt minskas. Om stora bolag komma till stånd, är det nödvändigt att, om den individuella kontrollen skall rätt tillämpas, bolagsstyrelserna hava lokala förbindelser dels genom särskilda förtroendemän på de orter, där filialförsäljningsställena ligga, dels med de lokala nykterhetsnämnderna i kommunerna. Det föreliggande förslaget avser emellertid, att förtroendemän i form av någon lokalstyrelse eller dylikt *icke* skall finnas på försäljningsorterna och att hela den nykterhetsvårdsinstitution, som föreslagits av revisionen såsom ett nödvändigt led i reformen, icke nu skall komma till stånd. Det skall starkt ifrågasättas, om de nuvarande nykterhetsnämnderna med den organisation de hava kunna bliva lämpliga organ för de stora bolagen. Antingen komma de stora bolagen på grund av sin bristande personkännedom att ligga i händerna på nykterhetsnämnderna, något som i åtskilliga fall kan leda till tråkiga konsekvenser, eller också få dessa bolag arbeta utan nykterhetsnämndernas stöd, i vilket fall någon *individuell* kontroll knappast kan komma att föreligga.

Av det anförda torde framgå, att den föreslagna organisationen är behäftad med betydande brister, om den ses ur synpunkten av utminuteringskontrollen.

Enligt det framlagda förslaget skall styrelsen bestå av en ledamot, utsedd av kontrollstyrelsen, en ledamot, utsedd av landstinget, två ledamöter, utsedda av länsstyrelsen, och en ledamot, utsedd av bolagsstämman. Då aktieägarna torde inom sig utse ledamot och aktieägare enligt 6 kap. 3 §, 1 stycket skall godkännas av länsstyrelse, utser alltså länsstyrelsen i realiteten tre personer i bolagsstyrelsen. Länsstyrelsen har tidigare före ikraftträdandet av den gällande förordningen haft befogenhet att utse styrelseledamot i systembolag. Det var då mycket vanligt, att länsstyrelse till ledamot utsåg landsstatstjänstemän, ett förhållande, som på sin tid föranledde anmärkningar. Lämpligheten av den nu föreslagna anordningen kan därför starkt ifrågasättas. Vad landstingsrepresentationen beträffar, föreligger den erfarenheten, att landstingen till ledamöter ej sällan utse personer, icke med hänsyn till deras lämplighet för uppdraget utan på grund av den tur, i vilken de stå att erhålla ett avlönat förtroendeuppdrag. Svårigheterna att åstadkomma en tillfredsställande representation i systembolagens styrelser sammanhänger med att bolagen äro länsbolag. Styrelserna komma att sakna den lokala anknytning de nu kunna hava och deras sammansättning blir i hög grad artificiell.

Det är att befara, att länsbolagen komma att gynna de orter, till vilka bo-

lagets styrelse är förlagd. Redan nu äro de större städerna favoriserade på de mindre städernas och orternas bekostnad genom att till de förstnämnda förläggas institutioner och företag av olika slag. Det synes icke vara erforderligt att jämväl på förevarande område befordra de större städernas övertag över landet i övrigt. Särskilt beklagliga konsekvenser kan koncentrationen få i fråga om den restaurangrörelse, som på åtskilliga orter bedrivs av systembolagen. Sagda restaurangrörelse har på åtskilliga håll utvecklats sig på ett mycket tillfredsställande sätt till allmän belåtenhet inom de samhällen, där den kommit till stånd. Om länsbolag inrättas, kan det befaras, att de komma att sakna intresse för upprätthållande av sådan av de nuvarande bolagen bedriven restaurangrörelse.

Till stöd för inrättande av länsbolag har jämväl åberopats, att man därigenom skulle kunna åstadkomma besparingar. Det synes emellertid starkt kunna ifrågasättas, om de beräknade besparingarna kunna uppnås. Till grund för propositionens uttalanden ligger visserligen en utredning, men i denna utredning synes man väsentligen hava uppskattat kostnaderna. Av vad som i propositionen omnämnts, kan man icke bilda sig någon uppfattning om hur uppskattningen utförts. Vissa allmänna erfarenheter synas emellertid tala för att den föreslagna organisationen icke kan bli billigare än den nuvarande. De nya bolagen skola förläggas till de större städerna, där det är dyrare än i de mindre. Skall en så förstklassig personal, som propositionen förutsätter, anställas vid bolagen, måste de individuella avlöningarna höjas. Det torde också i ett bolag med filialer behöva tillkomma personal för kontrollen över filialerna. Det kan icke vara sund ekonomisk hushållning att förtidspensionera befattningshavare, som sedan lämnas tillfälle att genom konkurrens om arbetstillgången i den fria marknaden försvåra arbetstillfällena för de arbetsföra människor, som äro utan både arbete och pension.

Om det emellertid är riktigt, att en koncentration skulle leda till besparingar, synes det viktigaste vara att steget tages fullt ut och samtliga bolag sammanföras till ett riksbolag. Härför hava åtskilliga, bland dem statskontoret, uttalat sig. Visserligen anför finansministern, att det icke kan sägas vara utrett, huru vissa frågor skulle lösas under förutsättning av ett riksbolag, och att därför förslaget därom icke nu kunde tagas under allvarligt övervägande. Det synes som en så näraliggande och i andra länder, såsom Finland, prövad lösning hade varit förtjänt av att tagas under allvarligt övervägande. Den förebragta utredningen kan icke anses vara fullständig så länge alternativet med riksbolag icke blivit undersökt. Det ligger i sakens natur, att med detta alternativ lokala styrelser eller förtroendenämnder skulle finnas inrättade å de platser, där utminuteringsställen äro inrättade. Samtidigt som man genom riksbolaget skulle få den eftersträfvade enhetliga ledningen, skulle man på de olika orterna erhålla en lokal styrelse, som bättre än länsbolagen skulle rättvist kunna tillgodose de olika orternas intressen. Om riksbolaget utbygges enligt denna grundplan, skulle det värdefulla i den nuvarande organisationen, nämligen den lokala kontrollen och personkänne-

domen bibehållas, samtidigt som en enhetlig ledning och centralisering av räkenskapsväsendet skulle komma till stånd.

En dylik utredning skulle givetvis fördröja genomförandet av den nya lagstiftningen. Någon större skada skulle emellertid icke uppkomma genom ett uppskov. Snarare synas vissa fördelar kunna vinnas. Därvid skulle det nämligen bliva möjligt för riksdagen att i ett sammanhang få prövat såväl frågan om försäljningslagstiftningen som spörsmålet om nykterhetsvården, vilka stå i oupplösligt sammanhang.

På grund av vad sålunda anföres hemställes,

att riksdagen måtte avslå de vid propositionen nr 242 förgade förslag, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om framläggande av förslag dels till rusdrycksförsäljningsförordning med ett riksbolag såsom försäljningsorgan i enlighet med här ovan angivna riktlinjer, dels till lag om nykterhetsvård i huvudsaklig överensstämmelse med rusdryckslagstiftningsrevisionens förslag.

Stockholm den 5 april 1937.

Anders Andersson,
Falkenberg.
